

Naturmangfold

En av nyhetene denne sommeren har vært funnet av kinesisk ullhåndskrabbe i Drammensfjorden. Observasjonen styrker mistanken om at den kan tenkes å få fotfeste også her i landet – et nytt eksempel på potensielt aggressive arter som for tiden sprer seg i Europa.

Nyheten tydeliggjør hvor krevende forvaltningen av norsk natur og biologisk mangfold er blitt. For biologisk mangfold betyr så mangt, og peker i flere retninger: både mot genetikk og artsdiversitet, rødlistearter og fremmede organismer, mot økosystemfunksjoner og habitattyper.

Med tilsvarende forhåpninger har norsk naturforvaltning imøtesett den nye naturmangfoldloven. Loven gjelder på norsk landterritorium, herunder innsjøer og vassdrag, og i Norges territorialfarvann. Loven trådte i kraft 1. juli 2009, og gir et juridisk rammeverk for alle sider ved mangfoldet i norsk natur – både de landskapsmessige, de geologiske og de biologiske. Loven erstatter naturvernloven av 1970, og er atskillig mer vidtrekkende. Naturvernloven fokuserte først og fremst på verneområder, og ble et viktig verktøy for opprettelsen av en rekke nasjonalparker. Den nye loven forholder seg til *all* norsk natur, enten den har vernestatus eller ikke, og gir rammer for bærekraftig bruk og forvaltning av ressursene. Det er også viktig at den nye loven lovfester viktige miljøprinsipper som føre-var-prinsippet og

prinsippet om samlet belastning ved fremtidig forvaltning av naturressursene.

Naturmangfoldloven ser i to ulike retninger. På den ene side er oppmerksomheten rettet mot naturtyper, økosystemer og landskapselementer. På den annen side er fokus mot enkelte arters funksjon og vernestatus. Stor salamander er en nasjonalt prioritert rødlisteart. Men habitatet den er knyttet til har hittil ikke hatt noe vern. Dette har gjort at tiltak ikke alltid har hatt noen effekt. På samme måte vil inngrep i vassdrag med elvemusling fra nå av kreve kjennskap ikke bare til arten selv, men også til det gjeldende habitatet, og vurderingene skal være forankret i norsk og internasjonal forskning. Artsfokuset utvides altså til å inkludere funksjonsområder. Man skal ikke lenger bare frede enkeltarter, men også forvalte deres leveområder på en slik måte at det ikke truer artens fremtid. Mange viktige rødlistearter (vadefugler, amfibier, eller arter som elvemusling, edelkrepss eller elvesandjeger) er akvatiske eller knyttet til vassdrag og våtmark, og vil få en bedre sikring gjennom naturmangfoldloven, og tiltak mot spredning av fremmede arter gis et eget regelverk.

Av særlig interesse er kanskje lovens kapittel VI – *Utvalgte naturtyper*. Dette er en ny term i norsk naturforvaltning. Både lokalt og regionalt legges det til rette for at man identifiserer spesifikke naturtyper, som skal ha egne handlingsplaner, med forvaltnings-

messige prioriteringer. Kommune-Norge får dermed et eget verktøy for å sikre lokalt utvalgte naturtyper. Kriteriene for utvelgelsen kan være at naturtypen er i ferd med å gå tapt, at den er habitat for truete arter, at Norge har et særskilt ansvar for naturtypen, eller at det er særskilte internasjonale forpliktelser knyttet til bevaring av den. Etter at de ulike naturtypene er identifisert skal det utarbeides handlingsplaner, som beskriver hvordan naturtypen skal bevares, med en egen forskrift som definerer denne naturtypen, og en veileder for hvordan forvaltning av denne skal skje.

Heidi Sørensen, som har vært et av ”lokomotivene” bak naturmangfoldloven, har kalt norske vassdrag for ”vårt regnskogsansvar”. Det tilsier at norsk vannforvaltning også forskningsmessig bør befinne seg i elitedivisjonen, med de økonomiske overføringene dette krever. Gjennomføringen av EUs Vanddirektiv er trolig det viktigste politiske grepet norske myndigheter har tatt for å ivareta dette regnskogsansvaret. Likevel vil den nye loven kunne bety atskillig for vannfaglige spørsmål i skjæringspunktet mellom

prioriterte naturtyper, biologisk mangfold, rødlistearter og fremmede arter. Blant annet vil loven fange opp små vannforekomster, slike som er under Vanddirektivets ”minstemål” – 0,5 km² – og som hittil har blitt stemoderlig behandlet. Dette gjelder habitater med viktige rødlistearter og som ofte har høy diversitet, eller som i seg selv representerer sjeldne økosystemer. Små fisketomme høvfjellsvann, med særegne istidsrelikter, faller også utenfor EUs Vanddirektiv. Det samme gjelder kroksjøer, dammer i kulturlandskap, kalksjøer og leirvassdrag. Biodiversiteten i stilleflytende elvestrekninger er også dårlig kjent.

Norsk vannforvaltning står overfor store oppgaver i årene som kommer. Den nye naturmangfoldloven sette nye rammer og utfordringer for mange av oss som er involvert i dette arbeidet, og det er all grunn til å hilse den velkommen. Ikke mindre viktig er det at flest mulig gjør seg kjent med det nye lovverket, og tar i bruk det verktøyet som dermed er lagt frem.

Norsk vannforening

Vann i Norge,
vann av renhet,
Hvor en legger seg
og drikker,
Det er det jeg tenker på.

Nordahl Grieg

Design, Petter Wang